

Μακεδονικά

Τόμ. 14, Αρ. 1 (1974)

Ιωάν. Κ. Βασδραβέλλη, Αρματολοί και Κλέφτες
εις την Μακεδονίαν

Κωνστ. Κ. Παπουλίδης

doi: [10.12681/makedonika.602](https://doi.org/10.12681/makedonika.602)

Copyright © 2015, Κωνστ. Κ. Παπουλίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπουλίδης Κ. Κ. (1974). Ιωάν. Κ. Βασδραβέλλη, Αρματολοί και Κλέφτες εις την Μακεδονίαν. *Μακεδονικά*, 14(1), 446–449. <https://doi.org/10.12681/makedonika.602>

κῆς ἱστοριογραφίας, ἀξίζει νὰ μνημονευθῆ ἀκόμα μία: ὁ ἀφελληνισμὸς τῆς μακεδονικῆς ἱστοριογραφίας τῶν Σκοπίων. Τὸ στοιχεῖον τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν διήκουσαν ἔννοιαν τῆς γιουγκοσλαβικῆς ἱστοριογραφίας περὶ Μακεδονίας παραλλήλως πρὸς τὴν συστηματικὴν ἀποβουλγαροποίησιν. Ὁ ἀφελληνισμὸς ἐμφανίζεται χονδροειδῆς κατὰ τὴν ἐπανερμηγείαν τῶν γεγονότων τῆς ἀρχαίας ἱστορίας τῆς Μακεδονίας, ὑπονοεῖται δὲ καὶ καλλιεργεῖται τεχνηέντως εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν ἄλλων περιόδων τῆς ἱστορίας τοῦ χώρου τούτου. Ἐχομεν, ὡσαύτως, καὶ τὸ στοιχεῖον τῆς ἀποσερβοποιήσεως ἀλλὰ τοῦτο εἶναι λίαν ἀσθενές, διότι πρὸ πολλοῦ ὁ σερβικὸς παράγων εἶχε χάσει τὴν ἐπαφὴν του μετὰ τὴν Μακεδονίαν. Ἐπομένως, τὰ δύο ἄλλα στοιχεῖα τῆς ἀποβουλγαροποιήσεως καὶ τοῦ ἀφελληνισμοῦ χαρακτηριστικῶς βασικῶς τὴν γιουγκοσλαβικὴν ἱστοριογραφίαν περὶ Μακεδονίας.

Εἰδικότερον εἰς τὰ περὶ τῆς Ἐκκλησίας τῶν Σκοπίων λεγόμενα (σ. 8) πρέπει νὰ διορθώσωμεν ὅτι ἡ ἀνακέρυξις τοῦ «αὐτοκεφάλου» τῆς μητροπόλεως Σκοπίων ἐγένετο τὴν 17 Ἰουλίου 1967 καὶ ὄχι τὸ 1968, τὴν δὲ σχετικὴν βιβλιογραφίαν (σ. 8, ὑποσημ. 4) νὰ συμπληρώσωμεν μετὰ τρία ἄλλα βασικὰ ἔργα: D j. S l i j e p ě v i ć, Ritanje Makedonske Pravoslavne Crkve u Jugoslaviji (= Τὸ πρόβλημα τῆς Μακεδονικῆς Ἐκκλησίας εἰς Γιουγκοσλαβίαν), München 1959. D. Ili evsk i, Smislata na nekoj otpori protiv avtokefalijata na Makedonskata Pravoslavnata Crkva (= Ἡ ἔννοια ἀντιδράσεων τινῶν κατὰ τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς Μακεδονικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας), Skopje 1970. T o ù a ù t o ù, Avtokefalnosta na Makedonskata Pravoslavniata Crkva (= Τὸ αὐτοκέφαλον τῆς Μακεδονικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας) Skopje 1972.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Α. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

Ἰωάν. Κ. Βασδραβέλλη, Ἀρματολοὶ καὶ Κλέφτες εἰς τὴν Μακεδονίαν, β' ἔκδοσις, Θεσσαλονίκη 1970, σελ. 184. (Ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ περιοδικὸν «*Annaru*» τ. Χ (1973), ἐκδιδόμενον παρὰ τοῦ Ἰνστιτούτου Ἱστορίας καὶ Ἀρχαιολογίας τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Ἰασιού, σ. 492-494).

Ἡ ἐξέγερσις τῶν κλεφτῶν ἐκίνησε τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἱστορικῶν, διότι οἱ κλέφτες ἀπετέλεσαν, ὅπως διαβεβαίω ὁ ἱστορικὸς Φιλῆμων, τὴν ἐθνικὴν φρουρὰν τῆς Ἑλλάδος. (Δοκίμιον ἱστορικὸν περὶ τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας). Αὕτη ἐνεψύωσε καὶ διεψύλαξε ζωντανὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας καὶ ἔδωσε κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐπαναστάσεως μαχητὰς ἀξίας. Νὰ ἀναφέρωμεν μόνον τὴν καταστροφὴν τοῦ Δράμαλης εἰς τὴν Πελοπόννησον ἀπὸ τὸν Θεόδωρον Κολοκοτρώνη, διότι ὁ Δράμαλης μετὰ τοὺς τριάντα χιλιάδας Τούρκους, ἐνέσπειρε τὸν πανικὸν τὸσον εἰς τὴν κυβερνήσιν ὅσον καὶ εἰς τοὺς λογίους, τοὺς ἀρχηγούς, καθὼς καὶ εἰς ἐκείνους ποὺ διεξεδίκουν τὴν πατρίτητα τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

Πρῶτος ποὺ ἠσχολήθη μετὰ τὴν ἐξέγερσιν τῶν κλεφτῶν καὶ μᾶς ἔδωσε πολυτίμητες πληροφορίες ὑπῆρξεν ὁ γάλλος Claude Fauriel, ὅστις ἐξέδωκε εἰς τὸ Παρίσι τὸ ἔτος 1824 τὸν πρῶτον τόμον ἀπὸ τῆς συλλογῆν του «*Δημοτικὰ τραγούδια ἀπὸ τὴν νεωτέρα Ἑλλάδα*», εἰς τὰ ὁποῖα τὰ κλέφτικα καταλαμβάνουν ἓνα ἀρκετὰ ἐκτεταμένο μέρος. Ἐκτοτε τὸ θέμα τῶν κλεφτῶν ἐρευνᾶται καὶ μελετᾶται συνεχῶς.

Ὁ ἱστορικὸς Τρικούπης γράφει ὅτι ἡ ἐλευθερία εἶναι ριζωμένη εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ ὅταν ἡ κοινωμία δὲν προσφέρει ἀρκετὰς ἐγγυήσεις διὰ τὴν ἐξάπλωσιν αὐτῆς, ἡ κοινωρικὴ ζωὴ καταντᾷ βαρὺς ζυγός.

Διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ αὐτῶν τῶν ζυγῶν ἐγεννήθη ἡ κίνησις τῶν κλεφτῶν καὶ τὸ δνομα τῶν μαχητῶν αὐτῶν μεταδοθὲν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, ἐδυνάμωσεν τὴν ἐλπίδα διὰ τὴν ἔθνικὴν ἀναγέννησιν (Σπ. Τρικούπης, Ἡ ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως).

Ὁ Παπαρρηγόπουλος πιστεύει ὅτι ἡ κίνησις τῶν κλεφτῶν ἐδημιουργήθη ἀκόμη ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν, μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας (Παπαρρηγόπουλος, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους).

Αἱ πληροφορίες διὰ τοὺς κλέφτες ἐπλευτίστησαν διὰ τῆς ἐκδόσεως, μετὰ τῶν ἐτῶν 1939-1942, τῶν στρατιωτικῶν ἀπομνημονευμάτων τοῦ Κασομούλη (Ἐνθυμήματα στρατιωτικά τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἑλλήνων).

Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν πληροφοριῶν ποὺ ἀφοροῦν τὴν ἱστορίαν τῶν κλεφτῶν ἐστιη-ρίζετο ἕως τότε ἰδίως εἰς τὰ δημοτικά τραγούδια ἢ εἰς τὴν παράδοσιν καὶ ὄχι εἰς ἀποδεί-ξεις ἀρχαιακάς.

Ὁ Ἰωάννης Βασδραβέλλης εἶναι ὁ πρῶτος, ὁ ὁποῖος ἐξέδωκε τὸ ἔτος 1948 ἐργασίαν θεμελιωμένην ἐπὶ τοιοῦτων ἀρχαιακῶν μαρτυριῶν. Εἰς μίαν νεωτέραν ἔκδοσιν ἢ ὅποια ἐξε-δόθη τὸ ἔτος 1970 ὁ συγγραφεὺς ἀναλύει τὰς ἐργασίας τῶν κλεφτῶν τὰς ἐκδοθείσας εἰς τὴν Βουλγαρίαν, Γιουγκοσλαβίαν, Ρουμανίαν καὶ Τουρκίαν, διὰ τὰ ἐξέτασεν ἐν συνεχείᾳ συστη-ματικά τὰς ἐκ τῶν ἀρχείων τῆς Βεροίας καὶ τῆς Θεσσαλονίκης νέας μαρτυρίας. Ἀκολουθεῖ κεφάλαιον μὲ τυρκικά ἀνεκδότα ἔγγραφα μεταφρασθέντα εἰς τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν. Παρατίθενται εἰκὼν τοῦ σουλτάνου Μουράτ τοῦ Β', δύο φωτοτυπία τυρκικῶν ἐγγράφων καὶ περιλήψεις τῆς ὅλης ἐργασίας εἰς τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν. Βιβλιογραφία καὶ Πίναξ πε-ριεχομένων τερματίζουν τὴν ἐργασίαν. Τὸ θέμα τοῦ ἔργου, ἐξαιρέσει τοῦ πρώτου κεφαλαίου, καλύπτει μίαν περίοδον δύο σχεδὸν αἰῶνων (1 Μαρτίου 1627-28 Μαΐου 1890).

Τὸ ἔργον παρουσιάζει ἐνδιαφέρον καὶ διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν Ρουμάνων, καθόσον ὁ συγ-γραφεὺς ἠσχολήθη καὶ μὲ τὰς κινήσεις τῶν χαϊδούκων τῆς Καρπαθοβαλκανικῆς, τῆς Ρου-μανίας, Γιουγκοσλαβίας, Βουλγαρίας, Ἀλβανίας, καθὼς καὶ μὲ ἐκείνους τοὺς ἀρματολοὺς οἱ ὅποιοι ἀργότερα ἔγιναν κλέφτες καὶ ἀποτελοῦσαν δύναμιν ὑπολογισμόν διὰ τὴν ἀπε-λευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ ἀρματολοὶ ἦσαν μὴ δυνάμεις εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν Τούρκων, ἐνῶ οἱ κλέφτες ἦσαν οἱ ἄσπονδοι ἐχθροὶ τῶν, ἀλλὰ μόλις ἀνελάμβανον τὸ ἀρματολίκι, οἱ κλέφτες ἐγίνοντο ἀρ-ματολοὶ. Τοιοῦτοι ἀρματολοὶ, ἀναφερόμενοι εἰς τὸ ἔργον τοῦ Βασδραβέλλη ὑπῆρχον καὶ εἰς τὸν Δουναβίον καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Τέμεσβαρ.

Βασικόμενος σὲ τυρκικὰς πηγὰς, ὁ συγγραφεὺς ὀμιλεῖ δι' ἓνα φερμάνι τοῦ Ἀσὶκ πα-σᾶ Ζαντὲ (1490), ὅπου συναντᾶται ἡ λέξις μαρτολός, ποὺ εἰς τὰ ἔγγραφα τῆς Βεροίας ἐμφα-νίζεται ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ μερτιλός κφερεσι (ἀρματολός, ἄπιστος). Ἡ λέξις ἐπεξηγεῖται εἰς τὸ λεξικὸν τοῦ Ἀχμέτ Βεφίκ (1293), καὶ σημαίνει πειρατὰς ποῦ ἐλεηλάτουσαν τὰ πλοῖα τοῦ Δουνάβεος. Τὸ ἴδιο προκύπτει καὶ ἀπὸ τὸ λεξικὸν «καμουζ-ι-τουρκι» τοῦ Σεμσεδδὶν (1314).

Ἐπειδὴ εἰς τὰ οὐγγρικά σύνορα ἢ ἡσυχία διεσαλεύετο συχνά, ὁ Μουράτ ὁ Γ' διέταξε τοὺς μελερμπέηδες τοῦ Μπράσωβ, Βιδίνιου καὶ Τέμεσβαρ νὰ φυλακίζουν τοὺς ἀρματο-λοὺς. Παρ' ὅλα αὐτὰ, αὐτοὶ ἐνεφανίζοντο ἐκ νέου ὡς προκύπτει ἀπὸ τὰ ντοκουμέντα τοῦ ἔτους 1592.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς πολιορκίας τῆς Βιέννης εἰς τὰ 1683, οἱ ἀρματολοὶ ἔλαβον τὴν ἐντολήν νὰ παρακολουθοῦν τοὺς χαϊντούκους, ἀλλὰ δὲν ἀποκλείεται ἄρκειο ἀπὸ αὐτοὺς νὰ εἶχαν καταφύγει εἰς τὰ Δυτικά βουνὰ ἢ εἰς τὰ Ἀνατολικά Καρπάθια, διὰ νὰ διεσδύσουν εἰς τὸ ἔδαφος τῆς Μολδαβίας. Φαίνεται ὅτι κατὰ τὴν περίοδον τῆς παρακολούθησεως τῶν χαϊντούκων, ἀπέθανε καὶ ὁ καπετὰν Ματέϊ Λεπαντάτουλ, ὁ ὁποῖος ἐτάφη εἰς τὴν μονὴν Μπιογδάνα τοῦ βιλαετίου Μπακάου, τὴν 23 Ἀπριλίου 1684. Ἡ ἐπιγραφή ἐπάνω εἰς τὸν τά-φον ἀναγράφει εἰς τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν ὅτι ἐφονεύθη ἀπὸ τοὺς ληστὰς. (Αἱ ἱστορικαὶ καὶ ἀρχαιολογικαὶ σημειώσεις συνελέγησαν ἀπὸ 48 μοναστήρια καὶ παλαιὰς ἐκκλησίας τῆς Μολδαβίας). Ἴσως νὰ ἐπρόκειτο διὰ χαϊντούκους, διότι αἱ λέξεις αὐταὶ ἦσαν σχεδὸν συνώνυμοι. Πάντως δὲν παρουσιάζον σημαντικὰς διαφορὰς. Ὁ ληστής ἐγένετο χαῖτι τοῦ-

κος και ένιστε αί πράξεις τῶν χαιντούκων ἦσαν ληστρικά (Ι. Νεάσκιου, Οἱ Χαϊδοῦκοι εἰς τὴν Ρουμανίαν μεταξύ τῶν ἐτῶν 1822-1828). Πρέπει νὰ ἔχομεν ὑπ' ὄψιν τὸ γεγονός ὅτι ἔχθροί τῶν χαιντούκων ἦσαν ἕκείνοι πού τοὺς ὀνόμαζον ληστές.

Ἐν ὁμοίᾳ κατεύθυνσιν καταπολεμῆται καὶ δὲν δέχεται τὰ ὑποστηριζόμενα ἀπὸ τὸν 'Αλέξ. Ματκόβσκι, τὴν Μπίστρα Σβέτκοβα καὶ τὸν Σάββα Γιανκοβίτσι. (Ἡ κλεφτουριά εἰς τὰ Βαλκάνια ὑπὸ μορφήν κοινωνικὴν καὶ ἀντιοθωμανικὴν — Μελέται καὶ Ἱστορικὰ ἄρθρα τόμος 6ος, 1964). Εἰς τὴν τελευταίαν περίπτωσιν ὁ ἔρευνητὴς Βασδραβέλλης μεταφράζει λαθασμένα τὴν ρουμανικὴν λέξιν κοινωνικός διὰ τῆς τωιαύτης σοσιαλιστῆς.

Πλέον κατηγορηματικὸς εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν εἶναι ὁ Ἰωάννης Τσάρας, ὁ ὁποῖος γράφει: Οἱ κλέφτες κατὰ τοὺς δύο πρώτους αἰῶνας τῆς ὀθωμανικῆς κυριαρχίας οὔτε ταξικὸν οὔτε ἔθνικὸν ἄγῶνα ἔκαμον, διότι οὔτε ἤξεραν τί ἐσήμαινον αὐτά.

Ἐν ὁμοίᾳ τῶν ἐναντίων τῶν Τούρκων ἦτο μία προσωπικὴ ἄμυνα διὰ νὰ ζήσουν. Ἄλλωστε οὔτε αἱ ἱστορικαὶ συνθήκαι ἦσαν ὄρμοι διὰ νὰ καθορίσουν τὸν ἄγῶνα τῶν εἰς τὸ πλάσιον τῶν ἔθνικῶν ἄγῶνων. Εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν δυνάμεθα νὰ ὀμιλήσωμεν διὰ ταξικὸν ἢ ἔθνικὸν ἄγῶνα τῶν κλεφτῶν ἢ τῶν χαιντούκων, διότι αὐτοὶ δὲν ἀποτελοῦσαν κοινωνικὴν τάξιν καί, οὔτε διεδραμάτισαν ποτὲ ρόλον οἰκονομικὸν ἢ πολιτικὸν εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν. Ἡ δύναμις αὐτῆς τῆς αἰθρομήτου λαϊκῆς κινήσεως ἦτο ἡ ἀγροτιά, τὴν ὁποίαν ἐξεμεταλλεύοντο ὄχι μόνον οἱ Τούρκοι ἀλλὰ καὶ ἡ Ἐκκλησία καὶ οἱ Βούλγαροι. Εἰς τὸ ἀγροτικὸν σπῆτι εὕρισκεν ὁ χαιντούκος στέγη, τροφή ἢ βοήθεια. Ἡ ἐπίθεσή του καθηρθέντο μόνον ἐναντίον τῶν ἐκμεταλλευτῶν, ἀδιαφόρως ἔθνικότητος. Ἐννοεῖται ὅτι οἱ κλέφτες δὲν ἐπετίθεντο ἐναντίον τῶν γαιοκτημόνων μὲ ταξικὴν συνείδησιν, ἕκείνος ὅμως πού μελετᾷ αὐτὸ τὸ φαινόμενον ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμου, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ τὸ θέσῃ εἰς τὸ πλάσιον τῶν ἀντιθέσεων τοῦ φεουδαρχικοῦ καθεστώτος.

Ὅλος διαφορετικὸς εἶναι, κατὰ τὴν γνώμην μας, ὁ ἄγῶν διὰ τὴν ἔθνικὴν ἐλευθερίαν. Κάτι τέτοιο δὲν διαφαίνεται εἰς κανένα ντοκουμέντο καὶ εἰς καμίαν λαϊκὴν παράδοσιν.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ κίνησις τῆς ἔθνικῆς ἐλευθερίας εἶναι ἔργον τῆς ἀστικής τάξεως, ἀπὸ τὴν στιγμήν κατὰ τὴν ὁποίαν αὐτὴ ἀπέκτησε συνείδησιν μὲσα εἰς ἓνα πνεῦμα ἔθνικῆς ἐλευθερίας ἢ ἐξεγέρσεως τῶν κλεφτῶν. Γραπτοὶ κανόνες συνυπάρξεως ἢ ἐνεργείας δὲν ὑπῆρχον εἰς τὴν κίνησιν τῶν κλεφτῶν, κυριαρχοῦσεν ὅμως εἰς αὐτοὺς τὸ πνεῦμα τῆς πειθαρχίας καὶ μία ἠθικὴ βασιζομένη εἰς τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἀλληλοβοήθειαν. Ἐγινώσκοντο συνεχῶς ἀντέχοντες εἰς τὴν πείναν καὶ τὴν δίψαν καὶ ὅταν ἐπεφταν εἰς τὰ χέρια τῶν ἐχθρῶν ὑπέμενον τὰ βασανιστήρια μὲ θαυμασίαν στοϊκότητα.

Τὸ ἔργον τοῦ Βασδραβέλλῃ εἶναι μία πολυτίμη συμβολὴ εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς ἐξεγέρσεως τῶν κλεφτῶν καὶ μερικαὶ χρονολογίαι συμφωνοῦν μετὰ βεβαιότητος εἰς τὰς κοινωνικὰς κινήσεις τῶν ρουμανικῶν χωρῶν. Οὕτω ὁ συγγραφεὺς ὀμιλῶν διὰ τὸν ἠρωϊσμὸν πού ἔδειξαν οἱ Ἕλληνες εἰς διάφορα ξένα στρατεύματα, ἰδίως εἰς ἐκεῖνα τῆς Βενετίας, γράφει ὅτι οἱ Ἕλληνες σιτιουργοὶ τοῦ 17ου αἰῶνος ἐμπνευσμένοι ἀπὸ τὴν δραστηριότητα τοῦ βοεβόντα τῆς Μολδαβίας Μιχαὴλ τοῦ Γενναίου, ὑπεστήριζον ὅτι ἡ ἐπανάστασις αὐτοῦ ἐναντίον τῶν Τούρκων ἐστηρίχθη ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων τῆς Μακεδονίας ἢ Ἀλβανίας, οἱ ὁποῖοι ἀπέτελουν τὴν καλύτεραν στρατιωτικὴν μονάδα τοῦ στρατοῦ του. Ἐπίσης ἀπὸ τὸ ἔργον τοῦ Βασδραβέλλῃ μανθάνομεν ὅτι ἓνας ἀπὸ τοὺς πρωταγωνιστὰς τῆς ἐπαναστατικῆς κινήσεως ἀπὸ τὰς Παραδουναβίας ἡγεμονίας, ὁ Γεωργάκης Ὀλύμπιος, κατήγετο ἀπὸ οἰκογενεῖαν κλεφτῶν πού ὀνομαζέτο Λαζαῖοι.

Ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ γνώμη διὰ τὸν καπετὰν Νικοτσάραν, ὁ ὁποῖος ἐπὶ κεφαλῆς μιᾶς μεγάλης ὀμάδος κλεφτῶν ἐπεχείρησε τὴν ἀνοιξιν τοῦ 1807 μίαν παράτολμον ἐκστρατείαν πρὸς Βορρᾶν, δημιουργήσας τὴν ἐντύπωσιν ὅτι θέλει νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Σερβίαν διὰ νὰ συμμετάσχῃ εἰς τὴν ἐξέγερσιν τοῦ Καραγιώργη. Αὐτὸς ἀνεχώρησε ἀπὸ τὸν κόλπον τοῦ Ὀρφανοῦ τῆς Χαλκιδικῆς καὶ ἔφθασε εἰς τὸ ὄρος Μπόζ-Ντάγκ, πρὸς Βορρᾶν τῶν Σερρῶν,

δπου περιεκυκλώθη από 8.000 στρατιώτας του βαλῆ τῆς πόλεως Σερρών Ἰσαήλ βέη. Ἡ μάχη διήρκησε τρεῖς ἡμέρας καὶ ὁ Νικοτσάρας ἔχασε τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν ὁπαδῶν του. Κατώρθωσε ὁμως νὰ διασπῆσῃ τὴν κύκλωσιν καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ζίχνας, ὅπου ὑπέστη ἐπίσης ἐπιθεσιν ἀπὸ τουρκικὰς δυνάμεις. Ἡ δραστηριότης του ἀπέτυχε καὶ ἐχρειάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ ἐκεῖ ἀπὸ ὅπου ἐξώρμησε.

Ἵστερα ἀπὸ πολλὰς περιπετείας κατώρθωσε νὰ σωθῆ εἰς τὸ ὄρος Ἄθως. Ὁ Βασδραβέλλης ὑποστηρίζει, ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἄλλους ἐρευνητὰς ὅτι δὲν ἔχει διαπιστωθῆ ἀκόμη ἐὰν ὁ Νικοτσάρας ἤθελε νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Σερβίαν διὰ νὰ βοηθήσῃ τὸν Καραγιώργη, ἢ εἰς τὰς Παραδουναβίους ἡγεμονίας, διὰ νὰ ἐνωθῆ μὲ τοὺς συμπατριώτας του, οἱ ὅποιοι ὑπερέ- τοῦσαν εἰς τὰ στρατεύματα τῶν Ἡγεμονιῶν.

Πολλὰς φορὰς ὁμως οἱ κλέφτες περιεφίγγοντο ἀπὸ τὰς ὀθωμανικὰς ἀρχὰς καὶ τότε εὗρισκον καταφύγιον εἰς ἄλλας διαφόρους χώρας μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ρουμανικὰ. Πρόκειται διὰ τὴν περίπτωσιν τοῦ Ἰωάννου Φαρμάκη, συντρόφου εἰς τὴν μάχην τοῦ Γεωργάκη Ὀλυμπίου.

Παρουσιάσαμεν μερικὰ στοιχεῖα ποὺ ἀφοροῦν τὴν ἱστορίαν τῆς Ρουμανίας, ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦ Βασδραβέλλη ἀποτελεῖ μίαν σοβαρὰν συμβολὴν εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ φαινομένου τῶν χαϊδούκων εἰς ὅλην τὴν βαλκανικὴν περιοχὴν.

(Μετάφρασις ἐκ τῆς ρουμανικῆς)

Χ ε ρ ο υ β ε ἰ μ, ἀρχιμανδρίτου, Σύγχρονες ἀγιορείτικες μορφές.

Πρόκειται περὶ σειρὰς βιογραφιῶν ἀπὸ τὸν ἀγιορειτικὸν κόσμον, μὲ πρόσωπα ποὺ ἔδρασαν τὸν 20ο αἰῶνα στὴν ἄσκησιν, στὴν προσευχὴ καὶ γενικὰ στὸ θεωρητικὸν στοιχεῖο τοῦ μοναχισμοῦ. Ἡ ἐκδοτικὴ προσπάθεια ὀφείλεται στὴν Μονὴ τοῦ Παρακλήτου (Ὁρωπὸς-Ἄττικῆς), ἢ ὁποία θέλει νὰ παρουσιάσῃ στὸ εὐρὸ ἀναγνωστικὸ κοινὸ μορφῆς τοῦ ἀγιορειτικοῦ ἀσκητισμοῦ. Ἡ κάθε ἐκδόσις εἶναι ἐπιμελημένη μὲ ἐγχρωμο ἐξώφυλλο καὶ φωτογραφίες. Ἀλλὰ ἕς δοῦμε περιληπτικὰ τὸ ἱστορικὸν περιεχόμενον κάθε βιβλίου:

1. Χ ε ρ ο υ β ε ἰ μ, ἀρχιμανδρίτου, Ἰωακείμ Ἀγιαννανίτης (Νικολαΐδης), Σύγχρονες ἀγιορείτικες μορφές, ἐκδόσεις Ἀδελφότητος «Ὁ Παράκλητος», Ὁρωπὸς Ἄττικῆς 1973, σελ. 44+1 φωτογραφία ἐκτὸς κειμένου.

Ὁ πατὴρ Ἰωακείμ (στὸν κόσμον Ἰωάννης Νικολαΐδης) γεννήθηκε τὸ 1895 στὴν Καλαμάτα καὶ ὑπηρετήσε ὡς κληρικὸς στὶς ἑλληνικὰς παροικίας τῶν Η.Π.Α. Τὸ 1930 ἐγκαταστάθηκε στὴν Σκῆτῃ τῆς Ἀγίας Ἄννας τοῦ Ἀγίου Ὁρους. Ἡ ἀσκητικὴ καὶ παραδοσιακὴ αὐτὴ μορφή τοῦ ἀγιορειτικοῦ ἀναχωρητισμοῦ πέθανε τὸ 1950.

2. Τ ο ὕ Ἰ δ ι ο υ, Ἀθανάσιος Γρηγοριάτης, ἑ.ἀ., 1971, σελ. 59+2 φωτογραφίες ἐκτὸς κειμένου.

Ὁ πατὴρ Ἀθανάσιος (στὸν κόσμον Ἀνδρέας Πρωτογελόπουλος) γεννήθηκε στὸν Πύργο τῆς Ἠλείας. Τὸ 1891 ἔλαβε τὸ μοναχικὸ σχῆμα στὴν Μονὴ Γρηγορίου τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Μὲ τὴν πνευματικὴν του ἀκτινοβολία ἐξελέγη ἡγούμενος τῆς Μονῆς. Σ' αὐτὸν ὀφείλεται ἡ ἀναδιοργάνωσις καὶ ἡ πνευματικὴ ἀνόρθωσις τῆς Μονῆς. Παραιτήθηκε ἀπὸ τὴν θέση τοῦ ἡγουμένου ὑπὲρ τοῦ πνευματικοῦ του τέκνου Βησσαρίωνος. Γιά πολλὰ ἔτη ὑπῆρξε ὁ πνευματικὸς στυλοβάτης τῆς Μονῆς. Πέθανε τὸ 1953.

3. Τ ο ὕ Ἰ δ ι ο υ, Καλλίνικος ὁ ἠσυχαστής, ἑ.ἀ., 1973, σελ. 68+1 φωτογραφία ἐκτὸς κειμένου.